Zbiór Orzeczeń

WYROK TRYBUNAŁU (dziewiąta izba)

z dnia 4 marca 2020 r.*

Odwołanie – Konkurencja – Pomoc państwa – Przedsiębiorstwo obsługujące sieci połączeń autobusowych w regionie Kampania (Włochy) – Rekompensata za wykonywanie zobowiązań z zakresu usług publicznych wypłacona przez władze włoskie w następstwie wyroku Consiglio di Stato (rady stanu, Włochy) – Decyzja Komisji Europejskiej uznająca środek za pomoc przyznaną bezprawnie i niezgodną z rynkiem wewnętrznym

W sprawie C-587/18 P

mającej za przedmiot odwołanie w trybie art. 56 statutu Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, wniesione w dniu 19 września 2018 r.,

CSTP Azienda della Mobilità SpA, z siedzibą w Salerno (Włochy), którą reprezentowali G. Capo i L. Visone, avvocati,

wnosząca odwołanie,

w której pozostałymi uczestnikami postępowania były:

Komisja Europejska, którą reprezentowali G. Conte, P.J. Loewenthal i L. Armati, w charakterze pełnomocników,

strona pozwana w pierwszej instancji,

Asstra Associazione Trasporti, z siedzibą w Rzymie (Włochy), które reprezentował M. Malena, avvocato,

interwenient w pierwszej instancji,

TRYBUNAŁ (dziewiąta izba),

w składzie: S. Rodin, prezes izby, D. Šváby i K. Jürimäe (sprawozdawczyni), sędziowie,

rzecznik generalny: E. Tanchev,

sekretarz: A. Calot Escobar,

uwzględniając pisemny etap postępowania,

podjąwszy, po wysłuchaniu rzecznika generalnego, decyzję o rozstrzygnięciu sprawy bez opinii,

wydaje następujący

* Język postępowania: włoski.

Wyrok

1 W odwołaniu CSTP Azienda della Mobilità SpA (zwana dalej „CSTP”) wnosi o uchylenie wyroku Sądu Unii Europejskiej z dnia 11 lipca 2018 r., CSTP Azienda della Mobilità/Komisja (T-186/15, niepublikowanego, zwanego dalej „zaskarżonym wyrokiem”, EU:T:2018:431), w którym Sąd oddalił jej skargę o stwierdzenie nieważności decyzji Komisji (UE) 2015/1074 z dnia 19 stycznia 2015 r. w sprawie pomocy państwa SA.35842 (2014/C) (ex 2012/NN) wdrożonej przez Włochy – Dodatkowa rekompensata z tytułu świadczenia usługi publicznej dla CSTP (Dz.U. 2015, L 179, s. 112, zwanej dalej „sporną decyzją”).

Ramy prawne

2 Artykuł 1 rozporządzenia Rady (EWG) nr 1191/69 z dnia 26 czerwca 1969 r. w sprawie działania państw członkowskich dotyczącego zobowiązań związanych z pojęciem usługi publicznej w transporcie kolejowym, drogowym i w żegludze śródlądowej (Dz.U. 1969, L 156, s. 1) stanowi:

„1. Państwa członkowskie znoszą zobowiązania właściwe dla pojęcia usługi publicznej, określone w niniejszym rozporządzeniu, nałożone w dziedzinie transportu kolejowego, drogowego i żeglugi śródlądowej.

2. Jednakże zobowiązania mogą być utrzymane, jeżeli są konieczne, aby zapewnić świadczenie odpowiednich usług transportowych.

[…]

4. Obciążenia finansowe nałożone na przedsiębiorstwa transportowe w wyniku utrzymania zobowiązań określonych w ust. 2 i […] zastosowania stawek i warunków transportu określonych w ust. 3, są przedmiotem rekompensaty, udzielonej zgodnie ze wspólnymi procedurami ustanowionymi w niniejszym rozporządzeniu”.

3 Zgodnie z art. 2 ust. 1, 2 i 5 tego rozporządzenia:

„1. »Zobowiązania z tytułu świadczenia usług publicznych« oznaczają zobowiązania, jakich zainteresowane przedsiębiorstwo transportowe, biorąc pod uwagę swój interes gospodarczy, nie przyjęłoby lub nie przyjęłoby w takim samym zakresie lub na takich samych zasadach.

2. Zobowiązania z tytułu świadczenia usług publicznych w rozumieniu ust. 1 obejmują zobowiązanie do prowadzenia działalności, zobowiązanie do przewozu i zobowiązania taryfowe.

[…]

5. Do celów niniejszego rozporządzenia »zobowiązanie taryfowe« oznacza zobowiązanie przedsiębiorstw transportowych do stosowania cen stałych lub zatwierdzonych urzędowo, przeciwnych interesowi gospodarczemu przedsiębiorstwa i wynikających z obciążenia [wprowadzenia] bądź z odmowy zmian[y] […] specjalnych przepis[ów] dotyczących taryfy, w szczególności w odniesieniu do niektórych kategorii osób, niektórych kategorii produktów lub na niektórych połączeniach.

Przepisy powyższego akapitu nie mają zastosowania do zobowiązań wynikających z ogólnych środków polityki cenowej stosowanej do całej gospodarki lub środków podjętych w odniesieniu do stawek i warunków transportu w celu organizacji rynku transportu lub jego części”.

4 Artykuły 10–13 tego rozporządzenia określają wspólne procedury obliczania rekompensat przewidzianych w art. 6 i w art. 9 ust. 1 rzeczonego rozporządzenia.

5 Artykuł 17 ust. 2 rozporządzenia nr 1191/69 stanowi:

„Rekompensata wypłacana na mocy niniejszego rozporządzenia jest zwolniona z procedury wstępnego informowania określonej w art. [108] ust. 3 [TFUE]”.

6 Zgodnie z art. 12 rozporządzenia (WE) nr 1370/2007 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2007 r. dotyczącego usług publicznych w zakresie kolejowego i drogowego transportu pasażerskiego oraz uchylającego rozporządzenia Rady (EWG) nr 1191/69 i (EWG) nr 1107/70 (Dz.U. 2007, L 315, s. 1) rozporządzenie to weszło w życie w dniu 3 grudnia 2009 r.

7 Artykuł 3 rozporządzenia nr 1370/2007, zatytułowany „Umowy o świadczenie usług publicznych oraz zasady ogólne”, przewiduje w ust. 1 i 2:

„1. W przypadku gdy właściwy organ podejmuje decyzję o przyznaniu wybranemu podmiotowi wyłącznego prawa lub rekompensaty, niezależnie od ich charakteru, w zamian za realizację zobowiązań z tytułu świadczenia usług publicznych, następuje to w ramach umowy o świadczenie usług publicznych.

2. W drodze odstępstwa od ust. 1 zobowiązania z tytułu świadczenia usług publicznych, które mają na celu określenie taryf maksymalnych dla wszystkich lub niektórych kategorii pasażerów, mogą także stanowić przedmiot zasad ogólnych. Zgodnie z zasadami określonymi w art. 4 i 6 oraz w załączniku właściwy organ rekompensuje podmiotom świadczącym usługi publiczne wynik finansowy netto, dodatni lub ujemny, uzyskany jako rezultat kosztów i przychodów, które powstały przy wypełnianiu zobowiązań taryfowych określonych na podstawie zasad ogólnych tak, by zapobiec nadmiernym rekompensatom. Następuje to niezależnie od prawa właściwych organów do włączenia zobowiązania z tytułu świadczenia usług publicznych polegającego na określeniu maksymalnych taryf do umów o świadczenie usług publicznych.

[…]”.

8 Artykuł 4 tego rozporządzenia określa obowiązkową treść umów o świadczenie usług publicznych oraz zasad ogólnych.

9 Artykuł 6 wspomnianego rozporządzenia, zatytułowany „Rekompensaty z tytułu świadczenia usług publicznych”, stanowi:

„1. Każda rekompensata wynikająca z zasady ogólnej lub z umowy o świadczenie usług publicznych musi być zgodna z przepisami określonymi w art. 4, bez względu na sposób udzielenia zamówienia. Każda rekompensata, bez względu na jej charakter, wynikająca z umowy zawartej w następstwie udzielonego bezpośrednio zamówienia prowadzącego do zawarcia umowy o świadczenie usług publicznych zgodnie z art. 5 ust. 2, 4, 5 lub 6 lub wynikająca z zasady ogólnej musi ponadto być zgodna z przepisami określonymi w załączniku.

2. Na pisemny wniosek Komisji [Europejskiej] państwa członkowskie zobowiązane są dostarczyć jej, w terminie trzech miesięcy lub w określonym we wniosku dłuższym terminie, wszelkich informacji, które Komisja uzna za niezbędne do dokonania oceny, czy przyznana rekompensata jest zgodna z niniejszym rozporządzeniem”.

Okoliczności powstania sporu i sporna decyzja

10 Sąd przedstawił okoliczności faktyczne leżące u podstaw sporu w pkt 1–39 zaskarżonego wyroku. Do celów niniejszego postępowania można je streścić następująco:

11 Wnosząca odwołanie jest spółką akcyjną świadczącą usługi lokalnego transportu publicznego na podstawie koncesji udzielonych jej na szczeblu regionalnym i gminnym. W szczególności świadczyła ona usługi połączeń autobusowych jako koncesjonariusz Regione Campania (regionu Kampania, Włochy). Działalność wnoszącej odwołanie była regulowana na przestrzeni lat różnymi kolejnymi przepisami ustawowymi i wykonawczymi.

Skargi wniesione przez wnoszącą odwołanie do sądów krajowych

12 W skardze z dnia 12 marca 2007 r. wnosząca odwołanie wniosła do Tribunale amministrativo regionale di Salerno (regionalnego sądu administracyjnego w Salerno, Włochy) o stwierdzenie jej prawa do otrzymania od regionu Kampania kwoty 14 545 946 EUR należnej tytułem rekompensaty obciążeń finansowych poniesionych w celu wykonania zobowiązań z tytułu świadczenia usług publicznych (zwanych dalej „zobowiązaniami z zakresu usług publicznych") wynikających z koncesji udzielonych przez region Kampania na lata 1996–2002 (zwane dalej „rozpatrywanym okresem") na podstawie rozporządzenia nr 1191/69.

13 Wyrokiem z dnia 28 sierpnia 2008 r. Tribunale amministrativo regionale di Salerno (regionalny sąd administracyjny w Salerno) oddalił tę skargę, uznając, że wnosząca odwołanie nie miała prawa do otrzymania rekompensaty za niekorzystne skutki gospodarcze wynikające z nałożenia zobowiązań z zakresu usług publicznych, jeśli nie wystąpiła wcześniej o zniesienie tych zobowiązań.

14 Wnosząca odwołanie wniosła odwołanie od tego wyroku do Consiglio di Stato (rady stanu, Włochy). W wyroku nr 4683/2009 z dnia 27 lipca 2009 r. (zwanym dalej „wyrokiem z dnia 27 lipca 2009 r.") sąd ten uwzględnił odwołanie wniesione przez wnoszącą odwołanie, orzekając, że ma ona prawo do rekompensaty objętej żądaniem na podstawie art. 6, 10 i 11 rozporządzenia nr 1191/69.

15 Zdaniem Consiglio di Stato (rady stanu) region Kampania powinien określić dokładną kwotę rekompensaty należnej wnoszącej odwołanie na podstawie wiarygodnych danych pochodzących z ksiąg rachunkowych wnoszącej odwołanie, wykazujących różnicę między kosztami, które można przypisać części jej działalności związanej z wykonywaniem zobowiązań z zakresu usług publicznych, a odpowiadającymi im przychodami.

16 Ponieważ region Kampania nie określił kwoty rzeczonej rekompensaty, wnosząca odwołanie wszczęła przed tym sądem postępowanie sądowe mające na celu wykonanie wyroku z dnia 27 lipca 2009 r. W toku tego postępowania wyznaczono dwóch ekspertów. Owo postępowanie zakończyło się wydaniem przez Consiglio di Stato (radę stanu) wyroku nr 5649/2012 z dnia 7 listopada 2012 r. (zwanego dalej „wyrokiem z dnia 7 listopada 2012 r."), w którym ustaliła ona kwotę rekompensaty należnej z tytułu zobowiązań taryfowych na 4 951 838 EUR. Region Kampania wypłacił tę kwotę wnoszącej odwołanie w dniu 21 grudnia 2012 r.

Postępowanie administracyjne

17 W dniu 5 grudnia 2012 r. władze włoskie zgłosiły Komisji, zgodnie z art. 108 ust. 3 TFUE, pomoc państwa polegającą na przyznaniu wnoszącej odwołanie, w wykonaniu wyroku z dnia 7 listopada 2012 r., dodatkowej rekompensaty za świadczenie usług autobusowego transportu pasażerskiego na podstawie koncesji udzielonych przez region Kampania w rozpatrywanym okresie (zwanej dalej „spornym środkiem").

18 Ów środek potraktowano jako niezgłoszony, ponieważ – zgodnie z informacjami, jakimi dysponowała Komisja – region Kampania był zobowiązany wypłacić na rzecz wnoszącej odwołanie dodatkową rekompensatę, która należała się jej od dnia 7 grudnia 2012 r., czyli po zgłoszeniu spornego środka przez państwo włoskie, ale przed przyjęciem decyzji przez Komisję.

19 Pismem z dnia 20 lutego 2014 r. Komisja powiadomiła Republikę Włoską o swojej decyzji w sprawie wszczęcia formalnego postępowania wyjaśniającego przewidzianego w art. 108 ust. 2 TFUE.

Sporna decyzja

20 W dniu 19 stycznia 2015 r. Komisja wydała sporną decyzję, w której stwierdziła, że sporny środek stanowi niezgodną z rynkiem wewnętrznym pomoc państwa w rozumieniu art. 107 ust. 1 TFUE, którą przyznano wnoszącej odwołanie z naruszeniem art. 108 ust. 3 TFUE, i nakazała władzom włoskim odzyskanie tej pomocy od wnoszącej odwołanie.

21 W pierwszej kolejności w motywach 48–63 spornej decyzji Komisja stwierdziła, że sporny środek można przypisać państwu, wiąże się on z wykorzystaniem zasobów państwowych, przysparza wnoszącej odwołanie korzyści gospodarczej, ma selektywny charakter i może zakłócić konkurencję do tego stopnia, że wpłynie na wymianę handlową między państwami członkowskimi. W tym kontekście Komisja wskazała, że środek ten nie spełnia dwóch z przesłanek określonych przez Trybunał w wyroku z dnia 24 lipca 2003 r., Altmark Trans i Regierungspräsidium Magdeburg (C-280/00, EU:C:2003:415) (zwanych dalej „przesłankami Altmark"). Komisja stwierdziła na tej podstawie w motywie 64 spornej decyzji, że sporny środek stanowi pomoc w rozumieniu art. 107 ust. 1 TFUE.

22 W drugiej kolejności Komisja zbadała w motywach 65–81 spornej decyzji kwestię, czy sporny środek można uznać w świetle art. 17 ust. 2 rozporządzenia nr 1191/69 za rekompensatę zwolnioną z obowiązku uprzedniego zgłoszenia przewidzianego w art. 108 ust. 3 TFUE.

23 W ramach tego badania Komisja zweryfikowała w motywach 69–75 spornej decyzji, czy władze włoskie nałożyły jednostronnie na wnoszącą odwołanie zobowiązania z zakresu usług publicznych w rozumieniu art. 1 rozporządzenia nr 1191/69. W tym względzie Komisja uznała, że ani władze włoskie, ani wnosząca odwołanie nie były w stanie przedstawić upoważnienia dotyczącego rozpatrywanego okresu. W szczególności, chociaż nałożenie pewnych zobowiązań z zakresu usług publicznych można było wywieść z legge regionale n. 16 – Interventi regionali in materia di servizi di trasporto pubblico locale per viaggiatori (ustawy regionalnej nr 16 o pomocy regionalnej w zakresie usług lokalnego transportu publicznego świadczonych na rzecz podróżnych) z dnia 25 stycznia 1983 r. (GURI nr 118 z dnia 2 maja 1983 r. i BU Campania nr 11), art. 2 tej ustawy przewidywał jedynie, że „ewentualne straty i deficyty nieobjęte dotacjami regionalnymi […] obciążają operatorów". Podobnie, wprawdzie niektóre akty regionalne przywołane przez wnoszącą odwołanie wskazywały na istnienie pewnych zobowiązań umownych w rozpatrywanym okresie, akty te nie określały jednak jasno zobowiązań mogących stanowić zobowiązania z zakresu usług publicznych, przy czym były one możliwymi wskazówkami co do ich ewentualnego istnienia, a w każdym razie umowny charakter takich zobowiązań wykluczał ich jednostronne nałożenie. Jeśli chodzi w szczególności o istnienie zobowiązania taryfowego uzasadniającego sporny środek, Komisja uznała, że nie dysponowała żadnymi dowodami pozwalającymi wykazać, iż takie zobowiązanie rzeczywiście nałożono na wnoszącą odwołanie.

24 W motywach 76–81 spornej decyzji Komisja zbadała, czy rekompensata przyznana wnoszącej odwołanie była zgodna ze wspólną procedurą rekompensaty przewidzianą w rozporządzeniu nr 1191/69, aby można było ją zwolnić z obowiązku wstępnego informowania przewidzianego w art. 17 tego rozporządzenia. Komisja uznała, że ta dodatkowa rekompensata nie była zwolniona z procedury wstępnego informowania przewidzianej w tym przepisie.

25 W trzeciej kolejności w motywach 82–95 spornej decyzji Komisja zbadała zgodność spornego środka z przepisami obowiązującymi w dniu wydania tej decyzji, czyli z rozporządzeniem nr 1370/2007. Doszła do wniosku, że rekompensaty przyznanej wnoszącej odwołanie w wykonaniu wyroku z dnia 7 listopada 2012 r. nie wypłacono zgodnie z tym rozporządzeniem, w związku z czym sporny środek jest niezgodny z rynkiem wewnętrznym.

Postępowanie przed Sądem i zaskarżony wyrok

26 Pismem złożonym w sekretariacie Sądu w dniu 14 kwietnia 2015 r. wnosząca odwołanie wniosła skargę o stwierdzenie nieważności spornej decyzji.

27 Na poparcie tej skargi wnosząca odwołanie podniosła osiem zarzutów.

28 Zarzut pierwszy dotyczył naruszenia art. 93, 107, 108 i 263 TFUE w związku z art. 17 rozporządzenia nr 1191/69, nadużycia władzy, braku kompetencji Komisji i naruszenia prawa do rzetelnego procesu.

29 Zarzut drugi był oparty na naruszeniu art. 4 rozporządzenia Rady (WE) nr 659/1999 z dnia 22 marca 1999 r. ustanawiającego szczegółowe zasady stosowania art. [108 TFUE] (Dz.U. 1999, L 83, s. 1) w związku z art. 107 i 108 TFUE, a także na naruszeniu zasady słuszności w postępowaniu i nadużyciu władzy.

30 Zarzut trzeci dotyczył naruszenia i błędnej wykładni art. 93–108 TFUE w związku z art. 17 rozporządzenia nr 1191/69 i art. 9 rozporządzenia nr 1370/2007, naruszenia „zasad ochrony uzasadnionych oczekiwań, tempus regit actum i mocy wstecznej orzeczeń sądowych", nadużycia władzy, braku „logicznej spójności", „nieracjonalności", „wyjątkowo nienormalnego charakteru" spornej decyzji oraz braku uzasadnienia tej decyzji.

31 Zarzut czwarty był oparty na naruszeniu art. 1 lit. f) i g) oraz art. 4, 7 i 15 rozporządzenia nr 659/1999, art. 93, 107 i 108 TFUE, nadużyciu władzy, całkowitym braku spełnienia wymaganej przesłanki, naruszeniu art. 6 i 13 europejskiej Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, podpisanej w Rzymie w dniu 4 listopada 1950 r. (zwanej dalej „EKPC"), art. 258 i nast. TFUE oraz art. 17 rozporządzenia nr 1191/69.

32 Zarzut piąty dotyczył naruszenia art. 93, 107, 108 i 267 TFUE, art. 6 i 13 EKPC, braku kompetencji Komisji, nadużycia władzy i naruszenia zasady autonomii proceduralnej.

33 Zarzut szósty był oparty na naruszeniu art. 6, 7 i 13 EKPC, art. 93–108 oraz 258 i nast. TFUE w związku z art. 101 Costituzione (konstytucji), art. 2909 codice civile (kodeksu cywilnego), braku kompetencji Komisji, nadużyciu władzy i naruszeniu zasad ochrony uzasadnionych oczekiwań i pewności prawa.

34 Zarzut siódmy dotyczył naruszenia art. 11 i 17 rozporządzenia nr 1191/69, art. 93–108 TFUE, nadużycia władzy, braku uzasadnienia spornej decyzji, niewystarczającego charakteru dochodzenia i błędnego charakteru warunku wstępnego.

35 Zarzut ósmy był oparty na naruszeniu art. 1–11 i 17 rozporządzenia nr 1191/69, art. 93–108 TFUE, „art. 44–46 i 48 regulaminu postępowania przed Sądem nr 659/1999 [tak cyt.]", nadużyciu władzy, braku przeprowadzenia dochodzenia i uzasadnienia, a także błędnym charakterze warunku wstępnego.

36 W zaskarżonym wyroku Sąd oddalił wszystkie te zarzuty, a w konsekwencji oddalił całą skargę.

Żądania stron

37 Wnosząca odwołanie wnosi do Trybunału o:

– uchylenie zaskarżonego wyroku;

– wydanie ostatecznego rozstrzygnięcia w przedmiocie jej skargi o stwierdzenie nieważności i stwierdzenie nieważności spornej decyzji oraz

– obciążenie Komisji kosztami postępowania.

38 Komisja wnosi do Trybunału o:

– oddalenie odwołania oraz

– obciążenie wnoszącej odwołanie kosztami postępowania.

W przedmiocie odwołania

39 Na poparcie odwołania wnosząca je podnosi pięć zarzutów, które zostaną zbadane w kolejności, w jakiej je podniesiono.

W przedmiocie zarzutu pierwszego

Argumentacja stron

40 W ramach zarzutu pierwszego wnosząca odwołanie podnosi, że w pkt 57–120 zaskarżonego wyroku Sąd naruszył prawo, gdy uznał, iż sporny środek stanowi nową pomoc podlegającą obowiązkowi zgłoszenia przewidzianemu w art. 108 ust. 3 TFUE, a nie pomoc istniejącą zwolnioną z tego obowiązku zgodnie z art. 108 ust. 1 TFUE i art. 17 ust. 2 rozporządzenia nr 1191/69.

41 Opierając się na okolicznościach, które doprowadziły do wydania wyroku z dnia 7 listopada 2012 r., twierdzi ona, że nie można uznać, iż ów wyrok mógłby ustanowić środek rekompensujący wykonywanie zobowiązań z zakresu usług publicznych. Chodzi tu bowiem o wyrok deklaratoryjny dotyczący istniejącego wcześniej prawa opartego na rozporządzeniu nr 1191/69.

42 W każdym razie wnosząca odwołanie uważa, że przewidziane w rozporządzeniu nr 1191/69 przesłanki zostały spełnione. Po pierwsze, na wnoszącej odwołanie faktycznie spoczywają zobowiązania taryfowe wynikające z prawa krajowego, do którego sam Sąd odwołał się wyraźnie w pkt 110 zaskarżonego wyroku, a mianowicie z legge regionale n. 9 – Disciplina e coordinamento tariffario dei servizi di trasporto di competenza regionale (ustawy regionalnej nr 9 o dyscyplinie i koordynacji taryfowej usług przewozu podlegających kompetencji regionalnej) z dnia 26 stycznia 1987 r. (BU Campania z dnia 2 lutego 1987 r.) oraz postanowienia Assessore ai trasporti (urzędnika odpowiedzialnego za sprawy transportu, Włochy). Po drugie, kryterium dotyczące ustalenia ex ante kwoty rekompensaty, przewidziane w art. 13 rozporządzenia nr 1191/69, zostało w niniejszej sprawie spełnione w wyroku z dnia 7 listopada 2012 r.

43 Komisja uważa, że zarzut ten należy odrzucić jako niedopuszczalny, a w każdym razie oddalić jako bezzasadny.

Ocena Trybunału

44 W zarzucie pierwszym wnosząca odwołanie kwestionuje w istocie uzasadnienie zaskarżonego wyroku, na którego podstawie Sąd oddalił to, co uznał za pierwszą część jej zarzutów czwartego i ósmego, opartą na okoliczności, że rekompensata będąca przedmiotem spornego środka stanowiła pomoc istniejącą zwolnioną z obowiązku wstępnego informowania na podstawie art. 17 rozporządzenia nr 1191/69.

45 Co się tyczy kwestii, czy rekompensata będąca przedmiotem spornej decyzji była środkiem ustanowionym w wyroku z dnia 7 listopada 2012 r., czy też brała swój początek – jak twierdzi wnosząca odwołanie – w ramach prawnych regulujących zobowiązania z zakresu usług publicznych, którym wnosząca odwołanie podlegała i na podstawie których Consiglio di Stato (rada stanu) uznała prawo do tej rekompensaty, Sąd stwierdził, po pierwsze, w pkt 94 zaskarżonego wyroku, że pomoc będąca przedmiotem spornego środka została rzeczywiście przyznana wnoszącej odwołanie jako środek uzupełniający w odniesieniu do zobowiązań taryfowych, które spoczywały na wnoszącej odwołanie na podstawie art. 11 rozporządzenia nr 1191/69.

46 Sąd wywiódł stąd w pkt 95 tego wyroku, że kwestia, czy ów środek stanowi pomoc istniejącą w rozumieniu art. 1 lit. b) ppkt (v) rozporządzenia nr 659/1999, wymaga ustalenia, czy środek ten spełnia kryteria materialne przewidziane w rozporządzeniu nr 1191/69, aby można było go zwolnić z obowiązku uprzedniego zgłoszenia na podstawie art. 17 ust. 2 tego rozporządzenia.

47 Po drugie, podobnie jak Komisja, Sąd uznał w pkt 96 rzeczonego wyroku, że ten ostatni przepis wymaga w szczególności, aby istniały jednostronnie nałożone zobowiązania z zakresu usług publicznych, a rekompensata była obliczana zgodnie z metodą przewidzianą w art. 10–13 tego rozporządzenia.

48 W tym względzie w pkt 106 zaskarżonego wyroku Sąd wskazał, że skoro Consiglio di Stato (rada stanu) przyznała sporny środek wnoszącej odwołanie na podstawie tego samego rozporządzenia, mianowicie jako rekompensatę za zobowiązanie taryfowe, do niej należało dokonanie kontroli rzeczywistego istnienia takiego zobowiązania polegającego na nałożeniu cen stałych lub zatwierdzonych urzędowo, czego wymaga art. 2 ust. 5 rozporządzenia nr 1191/69.

49 Po przeprowadzeniu tego badania, zawartego w pkt 106–112 zaskarżonego wyroku, Sąd potwierdził w pkt 113 tego wyroku stwierdzenie Komisji figurujące w motywie 73 spornej decyzji, zgodnie z którym instytucja ta nie dysponowała żadnym dowodem pozwalającym wykazać, że na wnoszącą odwołanie rzeczywiście nałożono zobowiązania taryfowe. W tych okolicznościach Sąd uznał w pkt 114 wspomnianego wyroku, że nie było potrzeby analizowania ewentualnego jednostronnego charakteru tego rzekomego środka taryfowego.

50 Ze względu na kumulatywny charakter przesłanek zwolnienia przewidzianych w rozporządzeniu nr 1191/69 Sąd orzekł w pkt 115 zaskarżonego wyroku, że nie było potrzeby badania, czy sporny środek spełniał pozostałe przesłanki przewidziane w tym rozporządzeniu. W pkt 116 tego wyroku Sąd uznał jednak, że w każdym razie Komisja słusznie stwierdziła, iż kryterium ustalenia ex ante kwoty rekompensaty nie było spełnione.

51 W związku z tym Sąd uznał w pkt 120 zaskarżonego wyroku, że ponieważ sporny środek nie spełniał co najmniej jednego z kryteriów materialnych przewidzianych w rozporządzeniu nr 1191/69, Komisja słusznie doszła do wniosku, że środek ten nie mógł być zwolniony z obowiązku uprzedniego zgłoszenia na podstawie art. 17 ust. 2 tego rozporządzenia i w konsekwencji nie powinno się go uznawać za pomoc istniejącą, lecz za nową pomoc, którą należy zgłosić Komisji zgodnie z art. 108 ust. 3 TFUE.

52 Chociaż argumentacja przedstawiona przez wnoszącą odwołanie na poparcie zarzutu pierwszego zmierza w istocie do zakwestionowania wniosku zawartego w poprzednim punkcie niniejszego wyroku, zgodnie z którym sporny środek powinno się uznać za nową pomoc, należy stwierdzić, że zarzut ten nie zawiera żadnego argumentu mającego na celu wykazanie, iż rozumowanie Sądu przedstawione w pkt 45–51 niniejszego wyroku, które doprowadziło do sformułowania tego wniosku, narusza w jakikolwiek sposób prawo.

53 Wnosząca odwołanie ogranicza się bowiem do twierdzenia w istocie, że sporny środek stanowił pomoc istniejącą, ponieważ wyrok z dnia 27 lipca 2009 r., w którym uznano jej prawo do otrzymania spornej rekompensaty na podstawie rozporządzenia nr 1191/69, był wyrokiem deklaratoryjnym dotyczącym istniejącego wcześniej prawa opartego na rozporządzeniu nr 1191/69.

54 Zważywszy, że takie twierdzenie nie zostało w inny sposób uzasadnione, wbrew wymogom przewidzianym w art. 256 TFUE, art. 58 akapit pierwszy statutu Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, art. 168 § 1 lit. d) i art. 169 § 2 regulaminu postępowania przed Trybunałem, zarzut pierwszy odwołania należy odrzucić jako niedopuszczalny.

W przedmiocie zarzutu drugiego

Argumentacja stron

55 W zarzucie drugim wnosząca odwołanie odnosi się do pkt 121–136 zaskarżonego wyroku i twierdzi, że punkty te naruszają prawo ze względu na to, iż Sąd orzekł w nich, że przesłanki Altmark nie zostały spełnione.

56 Sąd błędnie orzekł, że wystarczyło ograniczyć się do sprawdzenia, czy jedna z tych przesłanek była spełniona, mianowicie przesłanka dotycząca istnienia jasno określonego zobowiązania z zakresu usług publicznych, bez konieczności badania, czy spełniono pozostałe z tych przesłanek. Tym samym Sąd niesłusznie poprzestał na zbadaniu w sposób incydentalny w pkt 134 zaskarżonego wyroku, czy spełniono drugą z tych przesłanek, dotyczącą uprzedniego określenia parametrów obliczenia rekompensaty.

57 Jeśli chodzi o rzekomy brak zobowiązania z zakresu usług publicznych spoczywającego na wnoszącej odwołanie, Sąd nie uznał, że zobowiązanie z zakresu usług publicznych, które na niej ciąży, ma swoje źródło w art. 2–6 ustawy regionalnej nr 9 z dnia 26 stycznia 1987 r. Ponadto rozumowanie Sądu zasługuje na krytykę ze względu na to, że Sąd zapoznał się z postanowieniem urzędnika odpowiedzialnego za sprawy transportu i przyznał, że decyzja ta nakładała na wnoszącą odwołanie zobowiązania taryfowe, aczkolwiek nie uznał, iż sporny środek stanowił rekompensatę za wykonanie zobowiązania z zakresu usług publicznych. Wnosząca odwołanie podnosi w tym względzie, że okoliczność, iż wspomnianej decyzji nie przedstawiono Komisji, jest konsekwencją nienormalnego przebiegu postępowania administracyjnego, ponieważ region Kampania dysponował tą właśnie decyzją, lecz nie miał interesu w jej przedstawieniu w ramach tego postępowania.

58 Jeśli chodzi o drugą przesłankę Altmark, Sąd zbadał ją pokrótce w pkt 134 zaskarżonego wyroku, dokonując błędnego odesłania do pkt 117–119 tego wyroku. We wspomnianym pkt 134 Sąd zbadał w nieprawidłowy sposób kwestię, czy przewidziana w rozporządzeniu nr 1191/69 przesłanka dotycząca ustalenia ex ante rekompensaty była spełniona, gdyż nie dokonał tego w świetle parametrów, na podstawie których oblicza się tę rekompensatę, jak wymaga tego wyrok z dnia 24 lipca 2003 r., Altmark Trans i Regierungspräsidium Magdeburg (C-280/00, EU:C:2003:415), lecz na podstawie kwoty spornego środka. Ponadto spełnienie tej przesłanki wynika w niniejszym przypadku z wyroku z dnia

27 lipca 2009 r. Ów wyrok wskazuje bowiem, że parametry obliczania rekompensaty zostały wcześniej określone i że Consiglio di Stato (rada stanu) ograniczyła się do ich zastosowania, stwierdziwszy, że region Kampania dopuścił się uchybienia przy ustalaniu tej rekompensaty.

59 Wreszcie, chociaż przesłanki Altmark trzecia i czwarta nie były przedmiotem badania w zaskarżonym wyroku, wnosząca odwołanie podnosi, że z wyroku z dnia 7 listopada 2012 r. wynika, iż przesłanki te były również spełnione w niniejszej sprawie.

60 Komisja uważa, że zarzut ten należy odrzucić jako niedopuszczalny, a w każdym razie oddalić jako bezzasadny.

Ocena Trybunału

61 W zarzucie drugim wnosząca odwołanie kwestionuje w istocie uzasadnienie zaskarżonego wyroku, na podstawie którego Sąd oddalił to, co uznał za drugą część jej zarzutów czwartego i ósmego, dotyczącą błędu, jakiego Komisja miała się dopuścić, gdy stwierdziła, że dwie z przesłanek Altmark nie zostały spełnione.

62 W zakresie, w jakim zarzut drugi dotyczy przesłanek Altmark, należy zaznaczyć, jak Sąd przypomniał zresztą w pkt 123 zaskarżonego wyroku, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Trybunału art. 107 ust. 1 TFUE nie obejmuje interwencji państwa uznawanej za rekompensatę stanowiącą świadczenie wzajemne za świadczenia przedsiębiorstw będących beneficjentami, wykonane w celu wypełnienia zobowiązań z zakresu usług publicznych, tak iż podmioty te w rzeczywistości nie czerpią z tego tytułu korzyści finansowych, a zatem interwencja ta nie powoduje ich uprzywilejowania względem przedsiębiorstw konkurujących (wyroki: z dnia 24 lipca 2003 r., Altmark Trans i Regierungspräsidium Magdeburg, C-280/00, EU:C:2003:415, pkt 87; z dnia 20 grudnia 2017 r., Comunidad Autónoma del País Vasco i in./Komisja, od C-66/16 P do C-69/16 P, EU:C:2017:999, pkt 45 i przytoczone tam orzecznictwo).

63 Tak więc interwencję państwa niespełniającą jednej lub kilku z przesłanek Altmark będzie można uznać za pomoc państwa w rozumieniu art. 107 ust. 1 TFUE (wyrok z dnia 20 grudnia 2017 r., Comunidad Autónoma del País Vasco i in./Komisja, od C-66/16 P do C-69/16 P, EU:C:2017:999, pkt 48 i przytoczone tam orzecznictwo).

64 W tym względzie Sąd orzekł słusznie w pkt 125 zaskarżonego wyroku, że aby w konkretnym przypadku taka rekompensata nie została uznana za pomoc państwa, konieczne jest spełnienie czterech przesłanek określonych w pkt 88–93 wyroku z dnia 24 lipca 2003 r., Altmark (C-280/00, EU:C:2003:415) (zob. podobnie wyrok z dnia 20 grudnia 2017 r., Comunidad Autónoma del País Vasco i in./Komisja, od C-66/16 P do C-69/16 P, EU:C:2017:999, pkt 46).

65 W pkt 129–131 zaskarżonego wyroku Sąd potwierdził, opierając się na pkt 106–114 tego wyroku, zawarty w motywie 55 spornej decyzji wniosek Komisji, zgodnie z którym nie wykazano istnienia jednostronnie nałożonego zobowiązania z zakresu usług publicznych, w związku z czym nie spełniono pierwszej przesłanki Altmark.

66 W tych okolicznościach Sąd słusznie orzekł w pkt 132 i 133 zaskarżonego wyroku, opierając się na kumulatywnym charakterze przesłanek Altmark, że skoro pierwsza z nich nie została spełniona, nie było potrzeby badania dokonanej przez Komisję w motywie 56 spornej decyzji oceny dotyczącej drugiej przesłanki Altmark.

67 W zakresie, w jakim w zarzucie drugim wnosząca odwołanie kwestionuje również ocenę dokonaną przez Sąd w pkt 106–114 zaskarżonego wyroku w przedmiocie rzekomego istnienia zobowiązania z zakresu usług publicznych, które prawo krajowe miało nałożyć na wnoszącą odwołanie, należy

przypomnieć, że zgodnie z art. 256 ust. 1 akapit drugi TFUE i art. 58 akapit pierwszy statutu Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej odwołanie jest ograniczone do kwestii prawnych. Dlatego też jedynie Sąd jest uprawniony do ustalenia i dokonania oceny istotnych okoliczności faktycznych, a także do dokonania oceny dowodów. Ocena tych okoliczności faktycznych i dowodów nie stanowi zatem – z zastrzeżeniem przypadków ich przeinaczenia – kwestii prawnej podlegającej jako taka kontroli Trybunału w ramach postępowania odwoławczego (wyrok z dnia 20 grudnia 2017 r., Comunidad Autónoma de Galicia i Retegal/Komisja, C-70/16 P, EU:C:2017:1002, pkt 47 i przytoczone tam orzecznictwo).

68 Tymczasem w niniejszej sprawie wnosząca odwołanie nie powołała się na takie przeinaczenie prawa krajowego, a tym bardziej takiego przeinaczenia nie wykazała.

69 Ponadto, zważywszy, że Sąd nie wypowiedział się w przedmiocie przesłanek Altmark trzeciej i czwartej, należy odrzucić jako niedopuszczalne argumenty wnoszącej odwołanie oparte na twierdzeniu, że w niniejszym przypadku przesłanki te są spełnione.

70 W związku z tym zarzut drugi należy w części odrzucić jako niedopuszczalny, a w części oddalić jako bezzasadny.

W przedmiocie zarzutu trzeciego

Argumentacja stron

71 W zarzucie trzecim wnosząca odwołanie podnosi, że Sąd naruszył prawo w pkt 137–154 zaskarżonego wyroku, gdy uznał, iż sporna decyzja jest ważna w odniesieniu do kwalifikacji spornego środka jako pomocy państwa w rozumieniu art. 107 ust. 1 TFUE. Zarzut ten dotyczy w szczególności przesłanek, zgodnie z którymi taka kwalifikacja wymaga, by pomoc, po pierwsze, miała wpływ na wymianę handlową między państwami członkowskimi, a po drugie, by zakłócała lub groziła zakłóceniem konkurencji.

72 Zdaniem wnoszącej odwołanie dany rynek usług nie jest rynkiem otwartym na konkurencję. Nawet jeśli rynek ten jest stopniowo otwierany na konkurencję, nie istnieje jeszcze żadna konkurencja „na rynku" lub „wewnątrz rynku". Sąd naruszył zatem prawo w pkt 149 zaskarżonego wyroku, gdy stwierdził, że sporny środek stanowi przeszkodę dla konkurencji, ponieważ przedsiębiorstwa, w tym przedsiębiorstwa zagraniczne, mogłyby chcieć świadczyć swe usługi transportu publicznego na rynku, w szczególności na rynkach lokalnym lub regionalnym, na których wnosząca odwołanie skorzystała z tego środka.

73 Komisja uważa, że zarzut ten należy oddalić jako bezzasadny, a w każdym razie jako bezskuteczny.

Ocena Trybunału

74 Zarzut trzeci służy podważeniu dokonanej przez Sąd oceny przesłanek, zgodnie z którymi pomoc państwa w rozumieniu art. 107 ust. 1 TFUE powinna, po pierwsze, wpływać na wymianę handlową między państwami członkowskimi, a po drugie, zakłócać konkurencję lub grozić jej zakłóceniem.

75 W tym względzie, chociaż wnosząca odwołanie odnosi się zasadniczo do pkt 137–154 zaskarżonego wyroku, podnosi ona w istocie, że naruszenie prawa, którego Sąd dopuścił się w pkt 149 tego wyroku, polega na tym, iż Sąd orzekł w nim, że sporny środek stanowi przeszkodę dla konkurencji, ponieważ przedsiębiorstwa, w tym przedsiębiorstwa zagraniczne, mogą chcieć świadczyć swe usługi transportu publicznego na rynku włoskim, w szczególności na rynku lokalnym lub regionalnym.

76 Poza okolicznością, że zarzut trzeci ma w rzeczywistości na celu podważenie dokonanej przez Sąd oceny okoliczności faktycznych, która – jak przypomniano w pkt 67 niniejszego wyroku – nie podlega kontroli Trybunału poza przypadkami przeinaczenia, należy stwierdzić, że zarzut ten jest w każdym razie bezskuteczny w zakresie, w jakim dotyczy on wyłącznie pkt 149 zaskarżonego wyroku.

77 W pkt 148 zaskarżonego wyroku Sąd orzekł bowiem, że okoliczności, które Komisja uwzględniła w ramach swojej oceny w motywach 60–62 spornej decyzji, pozwalały wykazać, iż przyznanie spornego środka mogło wpływać na wymianę handlową między państwami członkowskimi i zakłócać konkurencję.

78 W tym zakresie Sąd nie oparł się tylko na ustaleniu zawartym w pkt 149 zaskarżonego wyroku, które jest krytykowane przez wnoszącą odwołanie, lecz również na dwóch innych ustaleniach figurujących w pkt 150 i 151 tego wyroku, których wnosząca odwołanie w istocie nie kwestionuje.

79 W pkt 150 zaskarżonego wyroku Sąd stwierdził przede wszystkim że w wyniku zastosowania spornego środka działalność wewnętrzna w danym państwie członkowskim mogła być utrzymana lub zwiększona, w związku z czym szanse wejścia na dany rynek przedsiębiorstw mających siedzibę w innych państwach członkowskich mogły ulec zmniejszeniu. W pkt 151 tego wyroku Sąd wskazał, że okoliczność, iż wnosząca odwołanie konkurowała z przedsiębiorstwami z innych państw członkowskich również na innych rynkach, na których prowadziła działalność, stanowi dowód pozwalający wykazać, że przyznanie pomocy będącej przedmiotem spornego środka mogło wpłynąć na wymianę handlową między państwami członkowskimi.

80 W tych okolicznościach zarzut trzeci należy odrzucić jako niedopuszczalny, a w każdym razie oddalić jako bezskuteczny.

W przedmiocie zarzutu czwartego

Argumentacja stron

81 W ramach zarzutu czwartego wnosząca odwołanie twierdzi, że Sąd kilkakrotnie naruszył prawo w pkt 155–195 zaskarżonego wyroku. Zarzut ten składa się z trzech części.

82 W części pierwszej wnosząca odwołanie podnosi, że Sąd naruszył prawo, uznając, iż Komisja była wyłącznie właściwa do dokonania oceny zgodności spornego środka z rynkiem wewnętrznym, podczas gdy Consiglio di Stato (rada stanu) wydała prawomocne orzeczenie w odniesieniu do tego środka.

83 W tym względzie orzecznictwo Trybunału przytoczone w pkt 185, 186 i 188 zaskarżonego wyroku jest bez znaczenia, ponieważ dotyczy ono sytuacji, w których Komisja wydała decyzję przed krajowym postępowaniem sądowym. W związku z tym doszło do naruszenia prawa również w pkt 190 zaskarżonego wyroku w zakresie, w jakim Sąd uznał, że zasada powagi rzeczy osądzonej nie może uniemożliwić Komisji stwierdzenia istnienia bezprawnie przyznanej pomocy państwa, nawet jeśli sąd krajowy orzekający w ostatniej instancji odrzucił wcześniej tę kwalifikację. Zdaniem wnoszącej odwołanie nie można wywieść takiego podejścia z orzecznictwa Trybunału, a zaskarżony wyrok jest pozbawiony jakiegokolwiek uzasadnienia w tym zakresie.

84 W niniejszej sprawie Consiglio di Stato (rada stanu) nie wydała orzeczenia sprzecznego z wcześniejszą decyzją Komisji. Orzekła ona w sposób autonomiczny przed wydaniem przez Komisję decyzji, stosując bezpośrednio rozporządzenie nr 1191/69 i uznając sporny środek za rekompensatę z tytułu taryfowych zobowiązań z zakresu usług publicznych, co pozwoliło jej wykluczyć uznanie tego środka za pomoc państwa. Ewentualna interwencja instytucji Unii, w niniejszym przypadku Komisji, mogła przybrać formę pytania prejudycjalnego skierowanego do Trybunału, ale Consiglio di Stato (rada stanu) nie

uznała za konieczne postawienia mu takiego pytania. Tymczasem Komisja interweniowała w sposób bezprawny, ponieważ zgodność tego środka z prawem Unii stwierdzono w prawomocnym orzeczeniu na szczeblu krajowym.

85 W drugiej części zarzutu czwartego wnosząca odwołanie wskazuje na „anomalię proceduralną" polegającą na tym, że region Kampania zgłosił Komisji sporny środek w celu uzyskania negatywnej decyzji Komisji, co pozwala wyjaśnić powody, dla których ów region przekazał rzeczonej instytucji jedynie fragmentaryczne informacje dotyczące tego środka. Komisja naruszyła w ten sposób ramy proceduralne, którym podlega, wynikające z rozporządzenia nr 659/1999 i rozporządzenia Rady (UE) 2015/1589 z dnia 13 lipca 2015 r. ustanawiającego szczegółowe zasady stosowania art. 108 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (Dz.U. 2015, L 248, s. 9). Region Kampania niesłusznie uznano za „zainteresowaną stronę" w rozumieniu art. 24 rozporządzenia 2015/1589, a nie za zgłaszającego Komisji. Sąd nie stwierdził niezgodności z prawem spornej decyzji z powodu takiej nieprawidłowości. Ponadto rozporządzenia te zastosowano niezgodnie z prawem, co spowodowało naruszenie prawa do obrony.

86 W trzeciej części zarzutu czwartego wnosząca odwołanie podnosi, że uznanie przez Sąd kompetencji Komisji do wydania rozstrzygnięcia w przedmiocie środka, którego dotyczy prawomocne orzeczenie sądu krajowego, narusza również zasadę ochrony uzasadnionych oczekiwań, ponieważ w niniejszej sprawie pomiędzy wydaniem tego orzeczenia krajowego a wydaniem przez Komisję decyzji upłynęło ponad pięć lat. Trybunał uwzględnił już taki okres w swym orzecznictwie w celu oceny sytuacji w świetle tej zasady. W pkt 192 zaskarżonego wyroku Sąd, opierając się na wyroku z dnia 13 czerwca 2013 r., HGA i in./Komisja (od C-630/11 P do C-633/11 P, EU:C:2013:387, pkt 134), orzekł, że na uzasadnione oczekiwania można powoływać się tylko wtedy, gdy dopełniono obowiązku zgłoszenia. Tymczasem Sąd pominął fakt, że w niniejszej sprawie zgłoszenie to nie było konieczne, ponieważ – wbrew temu, co sam orzekł – sporny środek nie stanowi nowej pomocy. Ponadto można ustalić związek pomiędzy zasadą powagi rzeczy osądzonej a zasadą pewności prawa, która stanowi ograniczenie obowiązku odzyskania pomocy, jak wynika to z art. 14 rozporządzenia nr 659/1999. Poza tym wnosząca odwołanie uważa, że mogła oprzeć uzasadnione oczekiwania na okoliczności, iż Consiglio di Stato (rada stanu) nie uznała za konieczne zwrócenia się do Trybunału z pytaniem prejudycjalnym dotyczącym spornego środka. W tych okolicznościach wnosząca odwołanie uważa, że mogła w sposób uprawniony polegać na zgodności tego środka z prawem, ponieważ wszystkie środki odwoławcze zostały wyczerpane.

87 Komisja podnosi, że zarzut ten należy w części odrzucić jako niedopuszczalny, a w części oddalić jako bezzasadny.

Ocena Trybunału

88 W ramach zarzutu czwartego, którego trzy części należy zbadać łącznie, wnosząca odwołanie twierdzi w istocie, że Sąd dopuścił się szeregu naruszeń prawa, gdy oddalił jej zarzuty pierwszy, piąty i szósty, które dotyczyły braku kompetencji Komisji do wydania spornej decyzji, ponieważ jej zdaniem decyzja ta była sprzeczna z prawomocnym orzeczeniem sądu krajowego.

89 W tym względzie Sąd słusznie przypomniał w pkt 184–188 zaskarżonego wyroku, że stosowanie reguł w dziedzinie pomocy państwa opiera się na obowiązku lojalnej współpracy między sądami krajowymi a Komisją i sądem Unii, w ramach której każdy z tych organów wykonuje funkcje powierzone mu przez traktat FUE.

90 W pkt 185 zaskarżonego wyroku Sąd słusznie wskazał, opierając się w tym zakresie na orzecznictwie Trybunału, że sądy krajowe mogą rozpatrywać spory z zakresu pomocy państwa, w ramach których będą zobowiązane do dokonania wykładni i do stosowania pojęcia pomocy, o którym mowa w art. 107 ust. 1 TFUE, w szczególności w celu ustalenia, czy środek państwowy wprowadzono z naruszeniem

art. 108 ust. 3 TFUE. Natomiast sądy krajowe nie są właściwe, by orzekać w przedmiocie zgodności pomocy państwa z rynkiem wewnętrznym. Ocena zgodności środków pomocy lub systemu pomocy z rynkiem wewnętrznym należy bowiem do wyłącznych kompetencji Komisji działającej pod kontrolą sądu Unii (zob. podobnie wyroki: z dnia 18 lipca 2007 r., Lucchini, C-119/05, EU:C:2007:434, pkt 50–52; z dnia 15 września 2016 r., PGE, C-574/14, EU:C:2016:686, pkt 30–32).

91 Jak Sąd słusznie orzekł w pkt 186 zaskarżonego wyroku, z orzecznictwa tego wynika, że sądy krajowe powinny powstrzymać się w szczególności od wydawania orzeczeń sprzecznych z decyzją Komisji.

92 Jednakże wbrew temu, co twierdzi wnosząca odwołanie, w odwrotnej sytuacji, w której sąd krajowy wydał orzeczenie dotyczące środka państwowego przed wydaniem decyzji przez Komisję, z orzecznictwa tego również wynika, że okoliczność ta nie może stanowić przeszkody w wykonywaniu przez Komisję wyłącznej kompetencji powierzonej jej przez traktat FUE w zakresie oceny zgodności środków pomocy z rynkiem wewnętrznym.

93 Wykonywanie takiej kompetencji oznacza zaś, że Komisja może zbadać na podstawie art. 108 TFUE, czy środek stanowi pomoc państwa, którą powinno się jej zgłosić zgodnie z ust. 3 tego artykułu, w sytuacji gdy władze państwa członkowskiego uznały, że środek ten nie spełnia przesłanek określonych w art. 107 ust. 1 TFUE, także wówczas, gdy władze te zastosowały się w tym względzie do oceny sądu krajowego.

94 Wniosku tego nie podważa fakt, że ów sąd wydał orzeczenie, które uprawomocniło się. Należy bowiem podkreślić, że zasada wyłącznej kompetencji Komisji obowiązuje w krajowym porządku prawnym w związku z zasadą pierwszeństwa prawa Unii (zob. podobnie wyrok z dnia 18 lipca 2007 r., Lucchini, C-119/05, EU:C:2007:434, pkt 62).

95 Jak zatem Sąd słusznie zauważył w pkt 188 zaskarżonego wyroku, opierając się na wyłącznej kompetencji Komisji, prawo Unii stoi na przeszkodzie temu, aby stosowanie zasady powagi rzeczy osądzonej uniemożliwiało odzyskanie pomocy państwa przyznanej z naruszeniem tego prawa, a której niezgodność z rynkiem wewnętrznym stwierdzono w ostatecznej decyzji Komisji (zob. podobnie wyrok z dnia 18 lipca 2007 r., Lucchini, C-119/05, EU:C:2007:434, pkt 63).

96 Podobnie Sąd słusznie orzekł w pkt 190 zaskarżonego wyroku, że stosowanie zasady powagi rzeczy osądzonej nie może uniemożliwić Komisji stwierdzenia istnienia bezprawnie przyznanej pomocy państwa, nawet jeśli sąd krajowy orzekający w ostatniej instancji odrzucił wcześniej tę kwalifikację.

97 W konsekwencji Sąd nie naruszył prawa, gdy uznał w pkt 190 zaskarżonego wyroku, że Komisja jest uprawniona do zbadania spornego środka na podstawie art. 108 TFUE, ponieważ ów środek stanowi – jak wynika z pkt 189 tego wyroku – pomoc przyznaną bezprawnie, nawet jeśli był on przedmiotem orzeczenia Consiglio di Stato (rady stanu).

98 Wniosku tego nie podważa argument wnoszącej odwołanie dotyczący rzekomego naruszenia zasady ochrony uzasadnionych oczekiwań.

99 Należy bowiem przypomnieć, że prawo do powoływania się na tę zasadę przysługuje każdej jednostce, w której instytucja Unii, udzielając konkretnych zapewnień, wzbudziła uzasadnione nadzieje (wyroki: z dnia 16 grudnia 2010 r., Kahla Thüringen Porzellan/Komisja, C-537/08 P, EU:C:2010:769, pkt 63; z dnia 13 czerwca 2013 r., HGA i in./Komisja, od C-630/11 P do C-633/11 P, EU:C:2013:387, pkt 132 i przytoczone tam orzecznictwo).

100 W świetle tego orzecznictwa obejmującego wyrok, na którym Sąd oparł się w pkt 192 zaskarżonego wyroku, wnosząca odwołanie nie może twierdzić – aby sprzeciwić się wykonywaniu przez Komisję jej wyłącznej kompetencji uznanej w orzecznictwie Trybunału przypomnianym w pkt 90 niniejszego wyroku – że orzeczenie Consiglio di Stato (rady stanu) wzbudziło w niej uzasadnione nadzieje.

101 Wreszcie co się tyczy argumentu wnoszącej odwołanie dotyczącego „anomalii proceduralnej" wpływającej na zgodność z prawem spornej decyzji, należy uznać go za niedopuszczalny, ponieważ wnosząca odwołanie nie wskazała żadnego fragmentu uzasadnienia zaskarżonego wyroku, który zamierzała konkretnie krytykować.

102 W związku z tym zarzut czwarty należy w części odrzucić jako niedopuszczalny, a w części oddalić jako bezzasadny.

W przedmiocie zarzutu piątego

Argumentacja stron

103 W ramach zarzutu piątego wnosząca odwołanie podnosi, że Sąd naruszył prawo, uznając, iż rozporządzenie nr 1370/2007 ma zastosowanie ratione temporis i ratione materiae przy ocenie zgodności spornego środka z rynkiem wewnętrznym. Jeśli chodzi o zastosowanie ratione temporis tego rozporządzenia, Sąd błędnie orzekł w pkt 216 zaskarżonego wyroku, że właściwym kryterium jest data, w której środek wprowadzono w życie lub wypłacono pomoc, a która w niniejszej sprawie jest datą późniejszą niż data wejścia w życie wspomnianego rozporządzenia. Punkt 220 zaskarżonego wyroku jest dotknięty brakiem uzasadnienia w odniesieniu do przedmiotowego stosowania tego rozporządzenia w niniejszej sprawie.

104 Zdaniem wnoszącej odwołanie nie ulega wątpliwości, że rozporządzenie nr 1370/2007 nie ma zastosowania w niniejszej sprawie, ponieważ rozporządzenie to odnosi się wyłącznie do „umów o świadczenie usług publicznych", które zgodnie z jego art. 5 ust. 1 i 3 powinny być zawierane w wyniku przetargu. Tymczasem rzeczone umowy nie były przedmiotem żadnego przetargu i nie są objęte żadnym wyjątkiem od zasady przeprowadzenia postępowania przetargowego przewidzianej w tym rozporządzeniu.

105 Komisja uważa, że zarzut ten należy oddalić jako oczywiście bezzasadny.

Ocena Trybunału

106 W ramach zarzutu piątego wnosząca odwołanie twierdzi, że Sąd dopuścił się szeregu naruszeń prawa, oddalając jej zarzut trzeci, w którym kwestionowała ona dokonany przez Komisję w motywie 92 spornej decyzji wybór polegający na zbadaniu zgodności spornego środka z rozporządzeniem nr 1370/2007, które weszło w życie w dniu 3 grudnia 2009 r. i uchyliło rozporządzenie nr 1191/69.

107 W zakresie, w jakim wnosząca odwołanie podniosła przed Sądem, że jeśli chodzi o datę wprowadzenia w życie spornego środka, Komisja powinna była uwzględnić datę wydania wyroku z dnia 27 lipca 2009 r., a nie datę wydania wyroku z dnia 7 listopada 2012 r., Sąd wskazał w pkt 216 zaskarżonego wyroku, że zgodnie z orzecznictwem Trybunału kryterium, które należy wziąć pod uwagę przy ocenie zgodności pomocy z rynkiem wewnętrznym, jest data, w której ów środek wprowadzono w życie lub wypłacono tę pomoc, czyli w niniejszej sprawie dzień 21 grudnia 2012 r.

108 Wprawdzie w zarzucie piątym wnosząca odwołanie podnosi, że ów pkt 216 narusza prawo, nie wskazuje ona jednak w ogóle, na czym miałoby polegać to naruszenie prawa, wobec czego jej argument należy odrzucić jako niedopuszczalny.

109 Co się tyczy zastrzeżenia wnoszącej odwołanie, zgodnie z którym zaskarżony wyrok jest dotknięty brakiem uzasadnienia w odniesieniu do zastosowania ratione materiae rozporządzenia nr 1370/2007, należy zaznaczyć, że zastrzeżenie to opiera się na niepełnej lekturze zaskarżonego wyroku.

110 Z pkt 208 i 209 zaskarżonego wyroku wynika bowiem, że Sąd odpowiedział na argument wnoszącej odwołanie, zgodnie z którym rozporządzenie nr 1370/2007 nie ma zastosowania do badania zgodności spornego środka z rynkiem wewnętrznym, ponieważ rozporządzenie to opiera się na pojęciu umowy o świadczenie usług publicznych, a w niniejszym przypadku region Kampania nie zawarł żadnej umowy. Sąd wskazał w tym względzie, że Trybunał zbadał już tę kwestię w wyroku z dnia 6 października 2015 r., Komisja/Andersen (C-303/13 P, EU:C:2015:647) i że strony miały okazję wypowiedzieć się – w odpowiedzi na pisemne pytanie Sądu, a także na rozprawie – w przedmiocie konsekwencji, jakie należy wyciągnąć z tego wyroku, czego wnosząca odwołanie nie kwestionuje w ramach odwołania.

111 Ponadto w pkt 220 zaskarżonego wyroku Sąd oddalił argumenty wnoszącej odwołanie dotyczące „nielogicznego i nieracjonalnego stosowania rozporządzenia nr 1370/2007" do sytuacji, w której nie zawarto umowy o świadczenie usług publicznych, lecz w której zobowiązania z zakresu usług publicznych miały swe źródło w systemie koncesji, powołując się na poprzednie punkty tego wyroku, w których Sąd stwierdził, że Komisja słusznie zastosowała zasady określone w tym rozporządzeniu.

112 Z powyższego wynika, że pkt 220 zaskarżonego wyroku, odczytywany w szczególności w świetle jego pkt 208 i 209, umożliwia wnoszącej odwołanie zapoznanie się z powodami, dla których Sąd oddalił jej argumentację, oraz dostarcza Trybunałowi elementów wystarczających do sprawowania kontroli sądowej w ramach postępowania odwoławczego, tak że jest on zgodny z wymogami utrwalonego orzecznictwa Trybunału w tej dziedzinie (zob. podobnie wyrok z dnia 24 października 2013 r., Land Burgenland i in./Komisja, C-214/12 P, C-215/12 P i C-223/12 P, EU:C:2013:682, pkt 81 i przytoczone tam orzecznictwo).

113 Należy zatem oddalić jako bezzasadne zastrzeżenie wnoszącej odwołanie dotyczące naruszenia obowiązku uzasadnienia.

114 Wreszcie należy również oddalić argument wnoszącej odwołanie dotyczący okoliczności, że rozporządzenie nr 1370/2007 nie ma zastosowania ratione materiae do niniejszej sprawy. Zważywszy bowiem, że wnosząca odwołanie nie wskazała punktu zaskarżonego wyroku, który zamierza zakwestionować, i nie sprecyzowała żadnego naruszenia prawa, jakiego Sąd miał się dopuścić w tym względzie, ów argument jest niedopuszczalny.

115 W konsekwencji zarzut piąty należy w części odrzucić jako niedopuszczalny, a w części oddalić jako bezzasadny.

116 Ponieważ żaden z zarzutów podniesionych przez wnoszącą odwołanie na poparcie jej odwołania nie został uwzględniony, odwołanie to należy oddalić w całości.

W przedmiocie kosztów

117 Zgodnie z art. 184 § 2 regulaminu postępowania przed Trybunałem, jeżeli odwołanie jest bezzasadne, Trybunał rozstrzyga o kosztach. Zgodnie z art. 138 § 1 tego regulaminu, mającym zastosowanie do postępowania odwoławczego na podstawie art. 184 § 1 regulaminu, kosztami zostaje obciążona, na żądanie strony przeciwnej, strona przegrywająca sprawę. Ponieważ Komisja wniosła o obciążenie wnoszącej odwołanie kosztami postępowania, a ta ostatnia przegrała sprawę, należy obciążyć ją kosztami postępowania.

Z powyższych względów Trybunał (dziewiąta izba) orzeka, co następuje:

1) Odwołanie zostaje oddalone.

2) CSTP Azienda della Mobilità SpA zostaje obciążona kosztami postępowania.

Podpisy